

Pred slo v

Organizovať oslavy 750. výročia prvej písomnej zmienky o obci Tehla obecne zastupiteľstvo rozhodlo ešte v roku 1996. Definitívne o organizovaní osláv bolo rozhodnuté na zasadnutí obecného zastupiteľstva v januári roku 2001. Oslavy sa organizujú tiež so stretnutím rodákov obce.

Veríme, že náš zámer sa podarí a oslavy pozitívne prispedia ku spolupatričnosti a vzájomnej súdržnosti medzi obyvateľmi žijúcimi v Tehle a tými, ktorí z obce – svojho rodiska – odišli a našli si nové domovy v iných obciach a mestách. Pri tejto príležitosti sme sa rozhodli vydať i túto stručnú publikáciu o faktoch a svedectvách z našej histórie a súčasnosti, o živote našich predkov i udalostiach, ktoré našu obec pretvárali a formovali do dnešnej podoby.

Treba povedať, že môžeme byť hrdí na našich predkov, ktorí si vedeli v oveľa ťažších podmienkach zachovať všetko to, čo patrí k životu. Starostlivosť o rodinu, deti, starých rodičov. Uchovali si lásku, priateľstvo i porozumenie aj napriek tomu, že život i doba prinášali rôzne situácie, spoločenské a politické zvraty, názorovú rozdielnosť a osobitosť. Veríme, že si pozorne prečítate túto publikáciu. Určite sa nad mnohými udalosťami i životom našich predkov zamyslíte a v neposlednom rade si mnohí oživia spomienky na svoje detstvo a život tu prežitý.

Dúfame, že korene našej minulosti budú poučným impulzom pre našich potomkov.

Táto publikácia sa nerodila ľahko. Vyžiadala si veľkú usilovnosť i trpezlivosť pri zbieraní potrebných materiálov. Prvé písomné správy o obci pochádzajú z roku 1251.

Publikácia nezachytáva podrobne dejinné udalosti a život našich predkov. Je len stručnou výpoveďou o minulosti i súčasnosti, ako sme žili a ako žijeme.

Mnohé celospoločenské a politické zmeny prinášali zmeny i v našej obci. Týmto dielom Vám len pripomíname historické zmeny v našej malebnej dedine, ktorá leží medzi Hronom a Žitavou.

Poloha obce a jej charakteristika

Obec Tehla leží v severnej časti Pohronskej pahorkatiny na pravom brehu potoka Liska a medzi riekami Žitava a Hron.

Mierne zvlnený pahorkatinový chotár tvoria treťohorné íly s pieskami a štrkami. Značná časť je zalesnená najmä dubovým lesom. Má černoziemné pôdy. Obec Tehla sa nachádza v nadmorskej výške 172 m, katastrálne územie obce susedí s katastrami obcí Veľký Ďur, Iňa, Jesenské, Beša, Lula, Melek, Čifáre, Telinec a mestom Vráble.

Obec má charakter cestnej radovej dediny. Domy štípmi orientované na ulicu. Zástavbu z 19. storočia a čiastočne i v prvej polovici 20. storočia charakterizovali hlinené domy, postavené technikou vykladania, nabíjania i domy z nepálených tehál. Trojpriestorové domy často s maštalou alebo šopou za obytnou časťou pod spoločnou sedlovou strechou, krov nožnicovej konštrukcie. Vchody do domov sú zdôraznené výstupkami. Novšie strechy pod tvrdou krytinou majú hambáľkový krov. Domy obielené a omazané majú predzáhradky.

Po roku 1945 domy so štvorcovým pôdorysom sa stavajú už z tvrdých materiálov.

Z pamiatok stojí za povšimnutie kostol evanjelicko-reformátorsky z prvej tretiny 19. storočia.

Sieňový priestor kostola je s rovným stropom a polkruhovým uzáverom. Fasády sú hladké so segmentovo zakončenými oknami a pásovou šambránou. Veža je situovaná do esovitého prehnutého štítu a zakončená ihlanom.

Stručné dejiny obce Tehla

Obec Tehla sa nachádza v severnej časti Pohronskej pahorkatiny na pravom brehu potoka Liska. Motivácia vzniku miestneho názvu TEHLA sa v prameňoch obmieňala. V prvej polovici 13. storočia Tvhl, Thuvl, 1251 Tuhl, Tuli, 1262 Tuhul, 1271 Tuhl, 1773 Tjehla, Töhöl, 1886 Töhöl, 1808 Töhöl, Têhel, Têhla, 1863 – 1913, 1938 – 1945 Töhöl, 1920 – 1938, 1945 – 1948 Tehla, Töhöl, po roku 1948 Tehla, po maďarsky Töhöl.

Stopy po osídlení siahajú hlboko do minulosti. Na základe archeologických prieskumov sa v chotári obce identifikovalo osídlenie z čias eneolitu - sídlisko ľudu s kanelovanou keramikou (2400 pred Kristom), ďalej sa tu našli nálezy z doby halštatskej (700-400 pred Kristom) a laténskej (400-0 pred Kristom). Historické osídlenie v chotári obce dokumentujú hroby z 10. a 11. storočia. Na základe týchto skutočností možno konštatovať, že obec Tehla je veľmi starobylá a od 11. storočia tu možno predpokladať súvislú kontinuitu osídlenia až do súčasnosti. Pravdepodobne od r. 920-930 sa v priestore južného Tekova začali usadzovať prví maďarskí osadníci. Zmiešali sa tu so starším slovenským obyvateľstvom a vytvorili tu svojráznu belobrdsnú kultúru, ktorá v sebe integruje niektoré prvky kultúry z pravlasti Maďarov a niektoré prvky tunajšieho staršieho usadlého obyvateľstva. Takéto kultúrne prostredie sa vytvorilo aj v obci Tehla a jej najbližšom okolí.

Obdobie stredoveku

Prvé písomné správy o existencii jednotlivých osád v období stredoveku sa nám objavujú až vtedy, keď došlo k takým výrazným zmenám, že ich bolo treba zaznamenať formou listiny. V prípade obce Tehla sa tak stalo až v prvej polovici 13. storočia. Dovtedy totiž táto osada patrila kráľovským tovarníkom. Tovarníci boli služobný ľud, ktorý zhromažďoval pre kráľovský dvor všetky naturálie a výrobky, ktoré obyvatelia služobných osád v rámci svojich povinností vyrobili pre svoju vrchnosť. Kráľ si svojich služobníkov chránil a motivoval ich aj tým, že ich oproti obyčajným ľuďom zvýhodňoval určitými slobodami. Kráľovskí tovarníci takto v Tehle žili až do polovice 30. rokov 13. storočia. V tom čase sa už začal rozpadáť celý systém služobníckych osád a ich majetok sa snažili získať okolití šľachtici. Jeden z potomkov kráľovských tovarníkov Olboz z Tehly žiadal magistra Povšu, aby osada Tehla zostala aj naďalej spomínaným kráľovským služobníkom, čo sa aj stalo. Krátko nato však prišli s nárokom na majetky v Tehle aj kráľovskí servienti (zemaniam) zo susednej Luly. Ich hovorcom bol Kulg a jeho pokrvní príbuzní Bach, Ondrej, Mikuláš, Chuda a Michal. Títo servienti sa na základe falošného tvrdenia, že

Tehla patrí im, nechali uviesť do držby tunajších pozemkov. Pri revízií oprávnenosti vlastníctva kráľom poverení sudcovia však zistili, že došlo k podvodu a rozhodli, že osada Tehla spolu s oráčinami a lesom bude naďalej patriť kráľovskému tovarníkom.

Prvou jednoznačne datovanou písomnou zmienkou o obci Tehla je listina z roku 1251, v ktorej vystupuje miestny zeman Ondrej syn Juraja z Tehly, nepochybne jeden z potomkov niekdajších kráľovských tovarníkov. Ondrej v tomto roku kupuje majetkové podiely v blízkyh dedinách Iňa a Setétkút (dnes v chotári Beše). Treba zdôrazniť, že Ondrej nebol jediným pozemkovým vlastníkom v Tehle. Dokazuje nám to listina Ostrihomskej kapituly z roku 1262. V nej sa konštatuje, že Barnabáš z Tehly a jeho syn Bense vlastnili aj majetkový podiel v Lule. Pred rokom 1262 ho však Bense daroval svojej dcére ako veno, keď sa vydávala za Romana z Luly. Keď dcéra Benseho ovdovela, predala spomínaný majetok Ladislavovi synovi Mikuláša z Luly. Z týchto údajov vidno, že drobní zemanovia z Tehly a Luly boli spriaznení a vlastnili drobnjšie majetkové podiely v oboch dedinách.

Koncom 13. storočia časť dediny Tehla patrila významnejšej šľachtickej rodine, ktorú pre nedostatok ďalších údajov však nevieme bližšie identifikovať. išlo o troch bratov - Andronika, Tomáša a Petra. Andronikus, zrejme najstarší z bratov sa dal na duchovnú dráhu a dosiahol v tejto sfére vysoké posty. Stal sa veszprémšským prepoštom a vicekancelárom kráľovnej. Tieto vysoké posty zastával v rokoch 1292-1298. Keďže sa dlhodobo nezdržoval na rodinných majetkoch, to využili jeho bratia Tomáš a Peter a bez jeho súhlasu roku 1297 predali majetkový podiel v Tehle za šesť hrivien striebra synom Tomáša z blízkyh Teliniec. Keď to prepoš a vicekancelár kráľovnej Andronikus zistil, kúpu napadol a zemanovia z Teliniec museli nedávno získaný majetok v Tehle odstúpiť Andronikovi, ktorý im samozrejme vrátil spomínaných šesť hrivien. Andronikus a jeho bratia sa ešte spomínajú v roku 1298, keď ich kráľ Ondrej III. odmenil za verné služby tým, že im udelil majetky Morusd a Zanas v Tolnianskej župe. Pri tejto príležitosti sa uvádza, že aj Andronikov mladší brat magister Peter bol duchovnou osobou a v tom čase zastával úrad tolnianskeho archidiakona. Iba brat Tomáš bol svetskou osobou a jeho titul komes naznačuje, že išlo o vyššie postaveného človeka.

O osudoch obce Tehla a jej majiteľov začiatkom 14. storočia, keď väčšinu Tekova spolu s Levickým hradom ovládol Matúš Čák Trenčiansky, nevieme nič bližšieho. Je však isté, že trenčiansky oligarcha prinútil väčšinu tunajšej šľachty a drobných zemanov, aby vstúpili do jeho služieb. Aj obyvatelia Tehly mu zrejme museli odvádzať povinné dávky, ktoré pre Matúša vyberal jeho verný levický kastelán Július z Topolčianok. Po Matúšovej smrti roku 1321 všetky jeho majetky zhabal kráľ Karol Róbert z Anjou a správcami levického hradu sa obyčajne stávali tekovskí župani.

Obec Tehla, tak ako aj ďalšie obce v okolí, prežívala v období 14. storočia pokojný rozmach. V období dlhého vnútorného mieru rástol počet obyvateľstva, zväčšovali sa plochy oráčin, rozvíjali sa remeslá a obchod. Dediny z južného Tekova v tomto čase zásobovali poľnohospodárskymi produktmi baníkov zo stredoslovenských banských miest. Hľadaným artiklom sa stalo víno. Preto sa v tomto období začína v južnom Tekove intenzívne pestovať vinná réva a z hospodárňujú sa aj mierne svahy Pohronskej pahorkatiny.

Kráľovská majetková dominancia v okruhu Levíc končí roku 1388. V tom roku daroval kráľ Žigmund Luxemburský hradné panstvo Levice Ladislavovi zo Šároviec výmenou za hrad Hrušov. Obec Tehla ešte v tomto čase k panstvu nepatrila, ale bola majetkom miestnych zemanov. Prvý raz sa začiatkom 15. storočia ako jeden z majiteľov dediny spomína Ján Kakaš, ktorý roku 1404 vystupuje ako jeden z možných poverencov kráľa v procese uvádzania do vlastníctva majetku Malá Čaka. Drobní zemanovia, medzi ktorých patril aj Ján Kakaš, boli niekedy veľmi sebavedomí a dovolili si nepriateľsky vystupovať aj voči mocnejším susedom. K takémuto prípadu došlo aj roku 1413. Správca kráľovských stajní a majiteľ Levického hradného panstva Peter Čech sa musel sťažovať kráľovi Žigmundovi, že zemanovia z Ďúradu (dnes Veľký Ďur) a Ján Kakaš z Tehly prepadli 27. apríla 1413 jeho poddaných z dediny Lok, keď sa vracali po verejnej ceste domov z Vráblov (zrejme z trhu) a vzali im veci v hodnote desať hrivien. Nevieme ako prípad skončil, ale keďže páchatelia boli známi, museli ulúpené veci vrátiť.

Zemanovia z Tehly vystupujú aj v nasledujúcom období ako kráľovi zmocnenci. Tak roku 1415 vystupuje pri vyšetrovaní prepadnutia poddaných hronskosvätobeňadického opáta už spomínaný Ján Kakaš z Tehly. V tej istej listine je uvedený aj ďalší zeman Mikuláš z Tehly. Ján Kakaš musel byť všeobecne známym a váženým zemanom, lebo ešte aj roku 1418 ho navrhujú ako kráľovho zmocnenca a dokonca v otcových šľapajách pokračoval aj jeho syn Pavol Kakaš z Tehly.

V priebehu 30. rokov 15. storočia vzrastá úloha Petra Čecha z Levíc v Tekove. Svoje postavenie si upevnil najmä neochvejnou vernosťou voči kráľovi Žigmundovi, vďaka čomu patril k najvplyvnejším barónom na jeho dvore. Veľké zásluhy si získal aj pri vytlačaní husitských posádok z juhozápadného Slovenska. Vo svojich službách zamestnával mnohých zemanov z Tekova. Nemožno vylúčiť, že medzi nich patrili aj zemanovia z Tehly, ktorým ich drobné majetky nestačili na dôstojnú obživu. Potomkovia Petra Čecha, najmä Ladislav a Žigmund postupne získavali majetkové podiely aj v Tehle a roku 1506 sa dedina stala súčasťou hradného panstva Levice. Túto skutočnosť možno hodnotiť pozitívne, pretože ako súčasť väčšieho celku získala Tehla účinnejšiu ochranu zo strany svojich vplyvných zemepánov a levických kastelánov.

Obdobie reformácie, tureckých nájzdov a stavovských povstaní

Po nešťastnej bitke pri Moháči 29. augusta 1526 sa Turci zmocnili centrálnych častí Uhorského kráľovstva a začali podnikat' plienivé nájzdy aj na slovenský vidiek. Prvý raz prišlo do kontaktu s Turkami obyvateľstvo Tekova v septembri 1530. Tehla zrejme aj vďaka svojej polohe bola vystavená iba menej intenzívnemu drancovaniu, pretože turecké jazdecké oddiely sledovali iba hlavné cesty vedúce popri Hrone. Svedectvom o dobrom stave dediny sú portálne súpisy Tekovskej župy z roku 1534. O Tehle sa v nich uvádza, že patrila Gabrielovi z Levíc a sčítací komisári v dedine napočítali celkom 15 zdanených sedliackych usadlostí. Okrem toho tu bolo 8 želiarskych usadlostí a jedna richtárska, ktoré boli od platenia dane oslobodené. Dočasné oslobodenie od všetkých t'arch sa vz'ahovalo aj na 5 nových domov, ktoré si Tehlania postavili na mieste starších vypálených usadlostí.

V nasledujúcich rokoch v dedine sústavne klesal počet zdanených sedliackych usadlostí. Roku 1535 v Tehle zaznamenali iba 13 zdanených usadlostí, rovnaký počet želiarskych (poddaných s vlastnými domami a záhradami, ale bez usadlostnej pôdy), 1 usadlosť chudobných a 1 richtársku usadlosť. Ani v nasledujúcom roku (1536) sa stav v dedine nezlepšil. Komisári zdanili iba 11 sedliackych usadlostí, ostatné boli od dane oslobodené. Išlo o usadlosť richtára, 11 usadlostí želiarov, 3 usadlosti chudobných, 1 pastiersku usadlosť, 2 opustené a ďalšie 3 usadlosti, na ktorých boli postavené nové domy.

V čase obáv pred novými možnými tureckými nájzdami sa roku 1537 konal v Nitre partikulárny snem, kde sa rokovalo o spôsoboch obrany tohto územia. Neskôr sa dokonca dohodol spoločný postup predstaviteľov okolitých žúp a predstaviteľov siedmich stredoslovenských bankských miest pri obrane ohrozených území a vydržiavaní stáleho vojska. Závery z týchto rokovaní sa však nedarilo naplniť najmä pre nedostatok finančných prostriedkov.

V roku 1540 zomrel protikráľ Ján Zápoľský a Ferdinand Habsburský sa pokúsil obsadiť Zápoľského d'ržavu. Zápoľského stúpenci si však povolali na pomoc Turkov a začala tzv. druhá turecká vojna, ktorá s prestávkami trvala až do roku 1568. Tieto búrlivé udalosti sa premietli aj v Tekovskej stolici. Turci obsadili Ostrihom a stali sa trvalou hrozbou aj pre obyvateľov Tehly.

V roku 1548 došlo k dočasnej výmene majiteľov Levického hradného panstva. Jána z Levíc nahradil Melchior Balassa, ale v nasledujúcom roku (1549) bol majiteľom hradu znovu Ján z Levíc. Od tohoto roku sa datuje aj poplatnosť dediny Turkom. Sčítací komisári tu zaznamenali dvanásť zdanených usadlostí, od ktorých mal každý sedliak zaplatiť jeden zlatý. Keďže však dedina bola poplatná Turkom, znížili jej daňovú povinnosť na polovicu.

V polovici 16. storočia sa začala masovo šíriť reformácia. Búrlivé pomery využila naplno najmä uhorská šľachta a začala so sekularizáciou cirkevných

majetkov. Šľachtici si ako patróni kostolov začali privlastňovať ich pozemky a cennejší inventár kostolov. Aj radoví kňazi využili uvoľnenú cirkevnú disciplínu, začali sa ženiť a sviatosti vysluhovať pod oboma spôsobmi. Katolícka hierarchia na lavínovité šírenie reformácie začala reagovať pomerne neskoro. Do celej Ostrihomskej diecézy boli v rokoch 1559-1561 vyslaní vizitátori, aby na mieste preverili stav cirkvi. Majiteľ panstva Štefan Dobó sa v tomto čase ešte nejavil vizitátorom ako presvedčený stúpenec reformácie, ale dôchodky cirkevných inštitúcií si veľmi často privlastňoval. Je zaujímavé, že s nárokom na platby od tunajších farárov sa prihlásil aj Mehmed beg z Ostrihomu. Nariadil všetkým farárom Tekovského archidiakonátu, aby do šiestich dní zaplatili cirkevnú daň za predchádzajúce tri roky do rúk poverených ľudí, ktorých k nim vyšle budínsky paša. Strach pred Turkami bol v tomto priestore taký veľký, že cirkevní vizitátori sa v priebehu 16. a 17. storočia ani raz neodvážili navštíviť oblasť južne od Levíc. Preto ani bližšie nepoznáme cirkevné pomery v Tehle.

Turecké nebezpečenstvo prinútilo Tekovskú župu roku 1562 vypísať mimoriadnu stoličnú daň na financovanie protitureckej obrany. Je zaujímavé, že platenie sa v tomto prípade vzťahovalo aj na miestnu šľachtu. Každý šľachtic vlastníci viac ako desať poddaných, mal zaplatiť dva zlaté, zemania, ktorým patrilo menej ako desať poddaných, mali prispieť jedným zlatým a sedliaci štyridsiatimi denármi. Mlynári platili podľa veľkosti mlyna. Od tých najväčších (tri kamene) platili jeden zlatý, od dvoch kameňov 80 denárov a od jedného kameňa stačilo zaplatiť 50 denárov.

Celkom konkrétnu predstavu o veľkosti dediny Tehla si môžeme urobiť až na základe súpisu domov Tekovskej župy z roku 1601. V ňom sa uvádza, že v obci stálo v tom čase 48 obývaných domov. Za predpokladu, že v každom dome žilo minimálne 5 až 7 ľudí, nám vychádza, že Tehla mala na začiatku 240 až 336 obyvateľov. Zaujímavé údaje sa nachádzajú pod celkovým sumárom domov. Tu sa vysvetľuje, že zdanených je iba 39 domov a 9 ďalších je od platenia oslobodených. Na prvom mieste sa uvádza fara (parochia), potom usadlosť richtára, dve opustené usadlosti, jedna almužnícka (chudobná), dvaja armalisti (drobní zemania) a dve pastierske usadlosti. Mimoriadne cenný je údaj o existencii fary, ktorá zrejme vznikla ešte v 14. alebo 15. storočí a v procese reformácie sa tu sformovala evanjelická reformovaná cirkev (zbor).

Celé 17. storočie sa nieslo v znamení stavovských povstaní a rastúcej tureckej hrozby. Sedmohradské kniežatá a uhorská šľachta reagovali veľmi citlivo na centralizačné a protireformačné kroky Habsburgovcov a v priebehu 17. storočia viackrát zdvihli zbrane kvôli nerešpektovaniu náboženskej slobody a samozrejme aj šľachtických výsad. Najmä počas Bočkajovho povstania (1604-1606) bolo územie Levického panstva ťažko skúšané. Samotné Levice spolu s hradom, ktorý mali v rukách Koloničovci, boli dobyté a vypálené hajdukmi.

V druhej polovici 17. storočia vyvrcholil dlhoročný zápas s Turkami. Osmanská ríša sa neustále usilovala rozšíriť svoje panstvo v Uhorsku a jej konečným cieľom bolo dobytie Viedne. Tieto agresívne plány začal realizovať veľkovezír Köprülü Mehmed. Po príchode do Budína 15. júna 1663 určil za cieľ výpravy dobytie významnej protitureckej pevnosti v Nových Zámkoch, ktorá ešte nebola celkom dobudovaná. Pri Párkání (Štúrovo) porazil A. Forgáča a 16. augusta obklúčil Nové Zámky. Po 39 dňoch obliehania sa pevnosť vzdala. Turci tu hneď zriadili nový elájet (provinciu) a začali si podrobovať široký nechránený vidiek. Veľmi skoro zostavili podrobný súpis všetkých majetkov a príjmov obyvateľstva. Všetci dospelí obyvatelia dedín boli povinní platiť daň z hlavy. V daňových súpisoch (defteroch) sa vždy uvádza charakter lokality (mesto, dedina, majer, samota), jej názov a meno tureckého zemepána, ktorému bola pridelená. V ďalšej časti defteru sú uvedení všetci dospelí muži. Pri každom sa zaznamenalo, či je slobodný alebo ženatý. Ak totiž dospelý ženatý muž žil v spoločnej domácnosti s rodičmi, nemusel platiť daň od domu. Tretia časť súpisu pozostáva z jednotlivých daňových položiek. Tvorili ich daň od domu vo výške 50 akče, desiatok z obilnín a zeleniny, muštu, medu, masla, úľov a niekedy aj rýb. Vyberači boli veľmi presní a predpísané dane vyberali zväčša v peniazoch. Iba seno a drevo museli poddaní privážať priamo do novozámockej pevnosti. Nepríjemnosti začali vtedy, ak sa kresťanskí poddaní omeškali s platením, alebo jednoducho odmietli. Tureckí úradníci sa najskôr snažili priviesť neposlušných k rozumu výhražnými listami, v ktorých šľavnatými výrazmi častovali najmä richtárov a hrozili prísnymi trestami. Ak ani to nepomohlo, obyčajne zorganizovali trestnú výpravu. Turci vzdorovitú obec vyrabovali, vypálili a mladších ľudí odvliekli do zajatia. Levice a celé hradné panstvo sa tiež dostali pod priamu správu Turkov. Ešte šľastie, že tento hrozný turecký plen trval iba 20 rokov. Veľké turecké vojsko totiž 12. septembra 1683 utrpelo pri Viedni katastrofálnu porážku. O dva roky neskôr 19. augusta 1685 dobyli cisárske vojská Nové Zámky a turecká hrozba navždy pominula.

Spolu s majiteľmi Levického panstva sa menili aj majitelia Tehly. Po Štefanovi Dobóovi a jeho synovi Františkovi pripadlo panstvo korune, potom ho krátko držali Keglevičovci a v 40. rokoch 17. storočia ho získal Ladislav Csáky. Prostredníctvom jeho dedičov sa Levické hradné panstvo dostalo do rúk viacerých šľachtických rodín. Vlastnícke pomery sa na panstve definitívne ustálili až po skončení posledného stavovského povstania vedeného Františkom II. Rákóczim roku 1711. Získali ho verní stúpenci Habsburgovcov Eszterházyovci, ktorým potom patrilo až do polovice 19. storočia. Samotnú Tehlu začiatkom 40. rokov 18. storočia krátkodobo (možno z titulu zálohovania) držala šľachtická rodina Hunyadyovcov.

Konsolidácia obce 18. storočia a urbárska regulácia Márie Terézie

Vojnové udalosti, časté rabovačky a vysoké daňové zaťaženie sa neblaho podpísali na stav jednotlivých obcí. Viedenský dvor chcel mať prehľad o stave krajiny a preto v rokoch 1715 a 1720 nechal vykonať celokrajinský súpis dane platiaceho obyvateľstva. Jeho výsledky boli žalostné. Niektoré dediny boli spustnuté, mnohým hospodárstvám chýbal záprahový dobytok a na mnohých usadlostiach živorili chudobní, ktorí neboli schopní platiť dane. V Tehle roku 1720 zaznamenali 14 sedliackych usadlostí, čo bol rovnaký stav ako pred necelými 200 rokmi. V 30. a 40. rokoch badať na celom území Tekova konsolidáciu hospodárskych pomerov. Násilné kontribúcie sa stali minulosťou a sedliacke hospodárstva sa pomaly začali zveľaďovať. Zo súpisov Tekovskej stolice z 18. storočia je zrejmé, že oproti predchádzajúcemu storočiu podstatne vzrástli stavy hospodárskych zvierat a na opustených usadlostiach začali hospodáriť noví gazdovia. Znovu sa začali intenzívnejšie obrábať aj vinice.

Tento priaznivý trend mal však aj svoje limity. Najväčšou prekážkou ďalšieho rozvoja bol zastaralý feudálny systém, na základe ktorého museli poddaní bezplatne robotovať na majetkoch svojich zemepánov. Osvietená panovníčka Mária Terézia sa spoločne so svojimi najbližšími radcami rozhodla tento stav riešiť. Vydala urbársky patent, ktorého hlavným cieľom bolo dať do priamej súvislosti veľkosť sedliackmi užívaných pozemkov (usadlostnej pôdy) s množstvom povinných robôt a platieb, ktoré sedliaci museli odvádzať svojej vrchnosti. Súčasný i starší stav v každej obci sa mal zistiť v prítomnosti vymenovaných stoličných komisárov, zástupcu panstva a predstaviteľov obce. V Tehle, patriacej v tom čase kniežat'u Eszterházymu, k tomu došlo 2. februára 1769. Na predpísaných deväť bodov odpovedal tehliansky richtár Ondrej Lúley a prísažní Michal Varga, Ján Šimon, Tomáš Varga a Ondrej Botka. Pomocou prvej a druhej otázky úrady zisťovali, na základe akej právnej úpravy sa riadili dovtedy vzťahy medzi zemepánmi a poddanými v Tehle. Predstavení obce odpovedali, že urbáre ani kontrakty s panstvom nemajú uzatvorené žiadne, ale všetko sa riadi podľa starej obyčaje. Treťou otázkou sa zisťovalo, v akom rozsahu vykonávali svoje povinnosti voči panstvu. Tehľania odpovedali, že to vždy záviselo od veľkosti poddanského gruntu. Podľa požiadaviek panských úradníkov však orali, kosili, zväžali obilie a seno so svojim záprahom. Pomocou štvrtej otázky úradníci zisťovali, aké úžitky či škody má obec. Obecná rada za úžitok označila obecnú krčmu, v ktorej môžu slobodne čapovať od Michala (29. septembra) do Juraja (24. apríla), ďalej obecnú roľu v rozlohe 36 bratislavských meríc (okolo 7 ha) a líuku, z ktorej sa zviezlo 6-7 vozov sena. Cieľom piatej otázky bolo zistiť rozsah sedliackych usadlostí v Tehle. Podľa obecnej rady sedliacke grunty v dedine mali rôzne výmery usadlostnej pôdy. Gazdovia hospodáriaci na celých usadlostiach obhospodarovali role v rozsahu 27 bratislavských meríc (viac ako 5 ha). Polovičné usadlosti mali grunty v rozsahu 15 bratislavských meríc a štvrtinové po 9 bratislavských meríc roľ.

Pomocou šiestej otázky sa zisťovalo, či im panstvo započítava aj cestu na panské a z panského. Predstavitelia obce potvrdili, že tento čas sa im započítava. Siedma otázka sa týkala odvádzania cirkevného desiatku a deviatku. Tehľania vyhlásili, že v predchádzajúcom roku sa s panstvom dohodli, že namiesto naturálií budú panstvu platiť v peniazoch. V predposlednom ôsmom bode sa zisťovalo, či sú v obci opustené usadlosti, kedy a prečo spustli. Podľa predstaviteľov obce nebolo v Tehle žiadnych pustých usadlostí (fundušov). Na poslednú otázku, do akej kategórie poddaných patria Tehľania, predstavitelia obce odpovedali, že okrem želiarov sa považujú za večitých poddaných svojej vrchnosti (Eszterházyovcov).

Urbárska regulácia v obci sa zavŕšila spísaním urbárskych tabuliek, do ktorých sa uviedol menovitý zoznam urbárskych poddaných, veľkosť usadlosti, rozsah pôdy v intraviláne, rozsah usadlostných rolí a lúk.

Okrem 8 celých, 9 polovičných a 13 štvrtinových sedliackych usadlostí žilo v obci Tehla aj 9 želiarskych rodín s vlastnými domami. Boli to Štefan Szabo, Št. Brunpeter, Ján Mrázik, Ján Severa, vdova po Ondrejovi Berlikovi, Martin Szégeth, Ján Kozma, Ján Páleník a Ján Michalka.

Celkom 27 gazdov v Tehle obrábalo aj vinice. Obyčajne to bolo v rozsahu okolo 3 kopáčov, dvaja gazdovia mali polovičnú výmeru a najviac viníc mal Tomáš Varga v celkovom rozsahu na 6 kopáčov. Na konci 18. storočia sa v obci obrábali vinohrady v celkovej výmere 81 kopáčov.

V roku 1828 mala obec 64 domov a 421 obyvateľov, ktorí sa zaoberali prevažne poľnohospodárstvom. Ale už začiatkom 20. storočia štvrtina jej obyvateľov pracovala mimo tohto odvetvia.

K obci patrí i osada Kováčová a samota Bárc. Kováčová sa ako osada spomína v roku 1430. V roku 1828 mala 3 domy a 18 obyvateľov.

Zaniknutá stredoveká dedina Bárc bola situovaná pri dnešnej hájovni Bárc. Jej pozostatky boli zistené pri archeologickom výskume v roku 1973. Nálezky pochádzajú z 11. až 15. storočia.

Premeny v 19. storočí

V prvej polovici 19. storočia dožíval starý feudálny systém. Nízke výnosy sedliackych hospodárstiev a pretrvávajúca nútená robota na panskom spôsobili vlekľú krízu, ktorú sa snažila odstrániť revolúcia v rokoch 1848/49. Jej najdôležitejším výsledkom bolo zrušenie poddanstva a postupná modernizácia spoločnosti. Potomkovia poddaných, ktorí boli zapísaní v urbárskych tabuľkách, sa stali plnoprávnymi vlastníkami svojich usadlostí a začali hospodáriť samostatne. Tento proces však bol obtiažny, pretože bývalí zemepáni sa usilovali zaujať v obci najlepšie výmery pôdy a sceľovali ich do väčších celkov. S pôdou sa už konečne mohlo obchodovať a preto aj v Tehle

Eszterházyovci svoje majetky predali a najväčším statkárom sa stala rodina Schöellerovcov.

Pozvoľný rast obce v priebehu 19. storočia nám ilustrujú aj štatistické údaje. Podľa nich mala Tehla roku 1828 64 obývaných domov a 421 obyvateľov. Roku 1869 sa zvýšil na 508 a rovnaký počet obyvateľov zaznamenáva štatistika aj roku 1873. Počet obývaných domov stúpol na 75. O deväť rokov neskôr zaznamenali v obci 78 obývaných domov a 551 obyvateľov. Podrobnejšie údaje o pomeroch v dedine prináša štatistika z roku 1892. Tehla patrila do slúžnovského obvodu vo Vrábľoch a posledná pošta bola v Beši. Obývaných domov bolo v obci 82 a v nich žilo celkom 573 obyvateľov. Podľa národnosti to bolo 523 Maďarov, 2 Nemci a 45 Slovákov. K inej reči sa prihlásili traja obyvatelia. Podľa náboženského vyznania bolo v obci 342 katolíkov, 205 reformovaných evanjelikov, 4 evanjelici a.v. a k židovskému náboženstvu sa prihlásilo 22 obyvateľov. Katolíci patrili do fary v Dolnom Ďúrade, reformovaní mali faru v Loku a Izraeliti mali modlitebňu vo Vrábľoch. Roku 1900 v obci žilo 654 obyvateľov.

Prvá svetová vojna

Rok 1914 a s ním spojená I. svetová vojna sa stala najotrásnejšou udalosťou na začiatku 20. storočia, ktorá tragicky poznačila nejednu rodinu v obci stratou svojich najbližších. V letných mesiacoch, kedy ľudia zbierali úrodu a starostlivo ju ukladali, sa obcou prehnala zvesť o zabití nasledovníka Rakúsko-Uhorského trónu a o vyhlásení všeobecnej mobilizácie.

Obecným bubeníkom bola prečítaná mobilizačná vyhláška a niekoľko kusov bolo pripnutých na verejných budovách. Utíchol pracovný ruch dediny. Ženy s deťmi s plačom vyprevádzali a lúčili sa so svojimi najbližšími, na ktorých sa mobilizačná vyhláška vzťahovala. Vojna neušetrila ani civilné obyvateľstvo. Bol veľký nedostatok potravín, šatstva i obuvi. Všetko sa rekvirovalo pre potreby vojny. Vyhladovaní a zoslabení občania, ktorí zostali doma, museli ťažko pracovať a starať sa o domácnosť. Veľká bieda prinášala so sebou choroby, ktoré si vyžiadali viacero životov z radov civilných osôb. Postupne prichádzali domov prví ranení, i prvé chýry o padlých a nezvestných. Nakoniec na odvod boli povolaní aj 18 roční, ktorí s krátkym nedostatočným výcvikom odchádzali na front.

Druhá svetová vojna

Dňa 25. septembra 1938 bola vyhlásená mobilizácia. Z obce všetci vojno povinní narukovali.

Oslobodenie obce

Dňa 25. marca 1945 Sovietska armáda pod vedením maršala Malinovského, ku ktorej boli pričlenení aj vojaci Rumunska a ďalších okolitých štátov, započali jarnú ofenzívu od Hrona . 26. marca za úsvitu znovu zaútočili. Podarilo sa im obranu Nemcov prelomiť a do večera sa priblížiť k nášmu katastru. Obec Tehla bola oslobodená 27. marca 1945.

Za obeť padli štyria ruskí a jeden maďarský vojak, piati občania Tehly a v Nových Zámkoch jeden občan.

Spomeňme mená: Kúti Július, Botka Ernest, Izóff Ernest, Štiglicová Irenka, Lukáčová Irenka a Varga Gyözö.

Na fronte padli nasledovní vojaci:

Lulei Ludovít, Kiszučán František, Halaši Štefan, Gažo František, Balogh Alexander, Majling Štefan, Štrebo Ladislav, Čenger Karol, Nagy Ernest, Botka Ján, Šári Ondrej, Engel Arpád, Šimon Karol a Kozma Gejza.

Po oslobodení riadenie obce prešlo na vnútornú správu na čele s komisárom Vargom Alexandrom.

Povojnové roky

V týchto rokoch bolo všetko úsilie smerované na obnovu vojnu zničených budov, mostov, komunikácií. Zásobovanie obyvateľstva bolo zabezpečené lístkovým systémom, koncom roku 1945 bola výmena starých peňazí za nové, lebo starého obeživa bolo už veľa.

26. mája 1946 sa konali voľby, z ktorých v obci víťazne vyšla komunistická strana. Po týchto voľbách sa v obci zriadila dočasná miestna správa na čele s Ondrejom Gašparíkom. Táto komisia vykonávala svoje povinnosti až do roku 1950 t.j. do vytvorenia Miestneho národného výboru, do ktorého boli zvolení poslanci na verejnom zhromaždení občanov. Dňa 15. mája 1950 bol otvorený poľnohospodársky útulok pre deti pracujúcich matiek s celodennou starostlivosťou.

Cestná správa opravila cesty Tehla – Veľký Ďur, Vráble – Tehla, Tehla – Iňa v celkovej dĺžke 10 km. V roku 1954 sa konali voľby do národného výboru , kde došlo k značnej výmene poslancov. V tomto roku bol daný do užívania pre mládež obecný dom. Na opravu tohto domu ONV vo Vrábľoch poukázal sumu vo výške 30 000,- Kčs. Peniaze neboli vyčerpané a budova zostala neopravená.

V roku 1955 bola obec napojená na autobusovú dopravu. Dňa 4. septembra 1955 prešiel obcou prvý autobus, ktorý premával na linke Tehla – Vráble. 15. januára 1957 bol otvorený poštový úrad. 20. apríla 1957 bola naša obec pripojená na elektrickú sieť. V roku 1959 sa započalo s výstavbou hasičskej zbrojnice, koncom roka bola ukončená i ohrada pred národnou školou

a materskou školou. V tomto roku boli zakúpené pre MNV a ŠM televízne prijímače.

Štátny majetok započal s hospodárením už v roku 1948 so striedavými úspechmi. Zakúpil i premietáč a započalo sa s premietaním filmov. O niekoľko rokov z dôvodu malého záujmu zo strany verejnosti museli premietanie zastaviť.

V januári 1961 bola v obci zriadená prevádzka holičstva. V roku 1960 došlo k reorganizácii okresov. Obec Tehla bola pričlenená k okresu Levice.

V roku 1962 bola dostavaná k ZŠ jedna trieda. V októbri toho istého roku bola zahájená výstavba budovy MNV, ktorá bola dokončená v decembri 1963 a tiež skolaudovaná. V roku 1964 bol vytvorený miestny park v strede obce po bývalom majiteľovi Haláčim. V roku 1965 bola na MNV vykopaná nová studňa. V roku 1966 bol ohradený cintorín. V roku 1967 bolo namontované výbojkové verejné osvetlenie. V roku 1967 - namontovaný stabilný miestny rozhlas. V roku 1968 boli vyasfaltované cesty smerom Veľký Ďur – Iňa, Lula – Vráble a bola postavená autobusová čakáreň. Rok 1968 bol poznamenaný i vstupom spojeneckých vojsk Varšavskej zmluvy na naše územie. V roku 1969 – 70 bola ukončená generálna oprava materskej školy a bola uskutočnená inštalácia elektrického vykurovania do týchto priestorov. V roku 1970 bola urobená železná ohrada pred MNV, druhá autobusová čakáreň v hornej časti obce, rozšírili sa autobusové spoje do Levíc 9 x denne, do Vrábeľ a Píalu 7 x denne, do Beši 2 x denne. V roku 1971 bola vykopaná studňa v obecnom cintoríne v hĺbke 20 m. V roku 1972 bol v hornej časti obce postavený obchod – bufet. V roku 1973 sa započalo s prestavbou ZŠ ako i s GO elektrického vedenia. V roku 1974 bol daný do užívania dom smútku. V roku 1975 sa započalo s výstavbou športovej prezliekárne v akcii „Z“. V roku 1976 bola daná do užívania nová budova ZŠ, boli vyvítané studne v ZŠ 40 m, v MŠ 20 m hlboká a na ihrisku 12 m hlboká. V tomto roku bola daná do užívania i športová prezliekáreň a bol ohradený celý športový areál. V roku 1980 boli spevnené a zaasfaltované cesty na obecný cintorín 250 bm, na ihrisko 300 bm a ulica v dolnej časti obce smerom na Gálhegy 200 bm. V rokoch 1981 – 1982 boli znovu vybetónované chodníky v dĺžke 3200 bm. V roku 1982 bolo ukončené a zapojené v ZŠ elektrické vykurovanie. V rokoch 1982 – 1983 boli v hornej časti obce vydláždené jarky v dĺžke 500bm. V roku 1983 bola v MŠ zriadená celodenná starostlivosť s poskytovaním stravy. V roku 1984 bola vybudovaná nová predajňa potravín a pohostinstvo. V tomto roku došlo k integrácii ZŠ Lula do Tehly, čo si vyžiadalo existujúcu budovu prispôbiť tejto skutočnosti, aby vyučovanie mohlo prebiehať na požadovanej úrovni. V roku 1985 MNV v Tehle i MNV v Lule boli priradené k tzv. strediskovej obci Veľký Ďur. Tu bola sústredená i celá matrika. Tento stav trval do roku 1990, kedy sa jednotlivé

obce osamostatnili. V našej obci sa 1.07.1990 opäť zriaduje MNV. Predsedom Miestneho národného výboru sa stáva Július Kiss.

31.12.1990 zanikli miestne národné výbory a od 1.1.1991 bol zriadený obecný úrad. Za starostu obce bol zvolený Július Kiss.

V roku 1990 bol vyčistený a upravený miestny cintorín, vysekané divokorastúce kríky, upravený a urovnaný terén voľných plôch a zhotovený rozvod vody na celom cintoríne.

V roku 1991 bol upravený miestny park, boli vysekané divokorastúce kríky, vysadené šípové ruže a tulipány. V hornej časti obce bol zapojený nový transformátor na skvalitnenie dodávky elektrického prúdu. V auguste sa previedla generálna oprava domu smútku. V septembri sa opravila strecha na budove obecného úradu.

V roku 1992 bola zriadená komisia pre občianske záležitosti, ktorá navštevuje občanov pri ich životných jubileách dodnes. Bola prevedená vonkajšia a vnútorná rekonštrukcia budovy obecného úradu. V novembri bola spevnená plocha pred domom smútku.

V roku 1993 bol zakúpený objekt 188. Bola zriadená výtlačňa plynu vo dvore obecného úradu. Bola zakúpená obecná garáž. Boli vynovené autobusové čakárne a vybetónované schody do parku. Čakáreň pri obecnom úrade a schody boli ohradené zábradlím. Pre nedostatok vody v cintoríne bola vyvítaná studňa na cintoríne hlboká 62 m. Ďalej bola pre potreby obyvateľov obce ktorý nemali dostatok vody vo vlastných objektoch vyvítaná studňa v miestnom parku s hĺbkou 42 m a v objekte 188 v hornej časti obce s hĺbkou 32 m.

V roku 1993 prebehlo betónovanie a asfaltovanie chodníkov.

V roku 1994 obec prispela katolíckej cirkvi na nákup kalicha.

Bolo dané do prevádzky detské ihrisko, bolo ohradené a vybavené futbalovými bránami.

V tomto roku prebehlo vyznačenie a samotná výsadba okrasných drevín vo dvore obecného úradu a na cintoríne.

V roku 1995 obec zakúpila domovú nehnuteľnosť č.55, ktorá po rekonštrukcii a prestavbe slúži ako viacúčelový objekt.

V roku 1996 bola zriadená digitálna telefónna ústredňa a pri miestnom hostinci bola umiestnená telefónna búdka. Začalo sa s výstavbou vodnej nádrže pri obj.188 s kapacitou vody 118 000 litrov.

V roku 1996 vznikla v obci základná organizácia Slovenského zväzu včelárov, ktorá obhospodarovala 54 včelstiev.

V novembri 1996 bol zhotovený barový pult do spoločenskej sály.

16.12.1996 bol v miestnom parku odhalený pomník občanom padlým v druhej svetovej vojne.

V roku 1997 obec prispela reformátorskej cirkvi sumou 25 000,- Sk na opravu strechy kostola.

V septembri 1997 bolo začaté stavebné konanie ohľadom realizácie výstavby obecného vodovodu a bol vyhotovený „GENEREL“ na plynofikáciu obce.

V októbri bol zhotovený latkový plot pri viacúčelovom objekte.

17.10.1997 bol slávnostne otvorený obecným plesom viacúčelový objekt.

V tomto objekte sa na poschodí nachádza spoločenská sála, vybavená moderným zariadením, na prízemí sú zriadené ordinácie všeobecného a zubného lekára a kaderníctvo.

V júli 1997 sa dokončila výstavba vodnej nádrže v obj.188, ktorá slúži ako požiarna nádrž.

V roku 1998 sa na budovu obecného úradu nainštalovala zvuková siréna pre prípad havárie JE Mochovce.

V roku 1998 sa začalo s plynofikáciou obce, ktorá bola úspešne skončená v decembri toho istého roku najmä zásluhou starostu obce Júliusa Kissa, ktorý vynaložil veľa úsilia pri realizácii tejto stavby. Urobila sa plynoinštalácia vo viacúčelovom objekte. Bola zhotovená brána.

V marci začal v obci ordinovať všeobecný lekár MUDr. Jedlička Peter, ktorý chodí do obce trikrát do týždňa.

V júli bolo otvorené kaderníctvo.

V roku 1999 na zasadnutí obecného zastupiteľstva bolo rozhodnuté o zhotovení obecného erbu a začalo sa s vyhľadávaním historických skutočností, vzťahujúcich sa na symboliku erbu.

V tomto roku obec prispela na horolezecký výstup svojho občana Petra Virága, ktorý sa zúčastnil expedície na výstup na najvyššiu horu Južnej Ameriky ACONCAGUU vysokú 6959 m.

Obec od Jednoty odkúpila bývalý bufet aj s pozemkom.

V júni 1999 začal v obci ordinovať zubný lekár MUDr. Jozef Mészároš .

V roku 2001 vrcholia prípravy na uskutočnenie osláv 750. výročia prvej písomnej zmienky o obci Tehla.

Kolektivizácia obce a založenie JRD

Povojnové hospodárenie bolo veľmi chudobné. Vojnou zničené postihnuté hospodárstvo sa ťažko dávalo do normálnych koľají. Ešte navyše v roku 1947 postihlo poľnohospodárstvo veľké sucho. Roľníci nemali čím kŕmiť, obyvatelia nemali dostatok potravín. V tomto období boli roľníci zviazaní odvádzať určité dávky štátu tzv. kontingenty. Tieto dodávky bolo veľmi ťažko pri tomto suchu a slabej úrode zabezpečiť. Tí, ktorí neodovzdávali, boli trestne stíhaní a v neposlednom rade i vysťahovaní do Čiech. Jedným z takýchto sa stala i rodina Botku Alexandra a Kolomana s manželkou.

29. septembra 1955 bolo založené menšinové JRD. Za prvého predsedu bol zvolený Ondrej Gašparík. Spoločne začali hospodáriť na 107 ha obecných a opustených pôdach bez mechanizácie.

Zakladateľmi boli:

Gašparík Ondrej – predseda	Šlezingerová Karolína
Baranec Blažej	Lacková Hermína
Levák Ernest	Klementová Imriška
Levák Jozef	Halaši Jozef
Šlezinger Vojtech	Kálnayová Mária

V mesiaci júl 1957 nastal obrat v socializácii. 85 % stredných a malých roľníkov podpísali vstup do JRD. Vstúpili doň s výmerou 400 ha, čiže rozšírené JRD započalo s hospodárením na výmere 507 ha poľnohospodárskej pôdy. Toho času na jeseň sa započalo i s výstavbou kravína, ale po zabetónovaní základov sa všetky práce zastavili. Zmena nastala v roku 1959, kedy ONV Vráble zabezpečilo prostriedky na pracovné jednotky ako aj ďalšiu výstavbu kravína.

Na základe toho, že ONV vyslalo organizátora výroby, práce sa znovu rozbehli. V decembri tam bolo možné sústrediť ošípané. Pokračovalo sa aj s výstavbou kravína, ale kravy sa do neho sústredili len na jar roku 1960.

V rokoch 1961/62 sa hospodársky výsledok na JRD už konsolidoval. Dobytok bol sústredený do nových maštálí, avšak úžitkovosť bola nízka.

V roku 1963 už boli všetky hospodárske budovy na JRD postavené a tiež aj stav ošípaných a dobytká bol doplnený podľa druhov. Strojársky priemysel začal vyrábať pre poľnohospodárov silnejšie stroje za podstatne vyššie ceny. Tieto stroje si malé JRD nemohli zakúpiť pre nedostatok financií, preto sa

hľadali spôsoby a riešenia takéto stroje zakúpiť. Táto situácia nútila JRD zlučovať do väčších celkov. JRD Tehla malo byť zlúčené s JRD Lula. Posledným predsedom malého JRD bol Jozef Žigrai. Nakoľko sa obidve JRD nevedeli dohodnúť na predsedovi JRD, došlo k pridruženiu obidvoch JRD k JRD Úsvit Beša, ktorá už bola zlúčená s JRD Iňa a Jesenské. Toto zlúčenie sa malo uskutočniť od 1.1.1975. Prakticky k tomu došlo 1.2.1975. V takejto forme pracuje dodnes. Predsedom JRD sa od marca 1975 stáva Ing. Štefan Král, ktorý je predsedom družstva až dodnes.

Školstvo

V obci Tehla sa nachádzajú dve školské budovy – bývalá rímsko-katolícka a reformátorská.

Sú staré asi 80 rokov. V katolíckej škole vyučoval Krachtus František, v reformátorskej škole vyučoval Nagy Barnabáš. Pôsobili tu približne 40 rokov.

Hoci vojnové udalosti zasiahli aj školu, zničili sa všetky záznamy a knihy, predsa z rumoviska vyrástla opravená štátna škola. Po vojne sa nemohlo na škole vyučovať, pretože obidve budovy boli značne poškodené. Za pomoci občanov a rodičov, ale i MNV, sa podarilo aspoň jednu budovu natoľko opraviť, aby vyhovovala svojmu cieľu. Školský rok sa začal 3. februára 1947 školskou slávnosťou a skončil sa 30. júna 1947. 1. júna 1947 nastúpil na školu učiteľ Kornel Danáš, ktorý bol súčasne poverený funkciou riaditeľa školy.

Dňa 10. januára 1949 odchádza zo školy Kornel Danáš, ktorý bol poverený

inou funkciou. V decembri 1948 sa začala opravovať druhá školská budova. Bola úplne zrenovovaná trieda. Oprava sa skončila v júni 1949.

Prvého februára 1949 sa otvorila v Tehle materská škola umiestnená dočasne v naturálnom byte druhej školskej budovy.

Školský rok 1951-52 sa započal tradične 1. septembra s počtom žiakov 51. Na školu nastupuje nový učiteľ Pavol Svobodník, ktorý bol preložený z obce Lula. Pre nedostatok učiteľov vyučuje v obidvoch triedach.

Školský rok 1952-53 bol opäť pre obec zvláštny, pretože sa otvára národná škola s vyučovacím jazykom maďarským. Prvou učiteľkou sa stáva Terézia Svobodníková preložená z materskej školy.

Dňom 1. januára 1953 bola znovu otvorená tunajšia materská škola. Učiteľkou sa opäť stala Terézia Svobodníková, ktorú preložili z maďarskej školy. Nepřítomného učiteľa zastupoval Pavol Svobodník.

Školský rok 1960-61 sa stáva jedným z najvýznamnejších v dejinách školstva. Žiaci po prvý krát obdržali učebnice bezplatne. Počet žiakov sa zvýšil a je nutné hľadať riešenie. Národná škola slovenská má 52 žiakov a maďarská 25 žiakov. Škola sa stáva dvojtriednou. Za učiteľku druhej triedy bola vymenovaná Magdaléna Žigraiová. Pre nedostatok učebníc bola národná škola maďarská premiestnená do budovy Jednoty. Toto riešenie bolo len dočasné a bolo požadované uskutočniť prístavbu učebne.

Začiatkom decembra 1961 pristúpil stavebný podnik k realizácii túžob vedenia školy k prístavbe novej učebne.

Školský rok 1964-65 opäť prináša zmeny v učiteľskom zbore. Na ZDŠ slovenskú nastúpila Oľga Sidorová, na ZDŠ maďarskú Ružena Tottszerová.

Školský rok 1972-73 patrí medzi najdramatickejšie, ale i radostné. V roku 1973 sa konečne podarilo započat' s výstavbou novej školy.

Dňa 4.12.1972 sa žiaci zo starej školskej budovy presťahovali do budovy MNV. Jedna trieda bola umiestnená v sobášnej sieni, druhá v zasadacej miestnosti. Starú školu bolo treba úplne vypratáť. Pomáhali žiaci, učitelia, pracovníci JRD. Vďaka tejto aktivite vyučovanie prakticky nebolo prerušené. Stavbu realizoval OSP Levice, ktorý mal značné požiadavky na prípravu staveniska. Koordinátorom prác pri príprave ako i samotnej výstavbe bol predseda MNV a riaditeľ školy. Za veľkej pomoci občanov a rodičov žiakov sa 25.8. začínajú stavať múry novej školy.

Konečne nadišiel čas a dlho očakávaný deň, na ktorý sme 10 rokov čakali. Deň vstupu do novej školy. Dňa 6. januára 1976 po mnohých kolaudačných závadách a problémoch, ktoré sprevádzali výstavbu školy, bolo slávnostné odovzdanie školskej budovy do užívania.

Školským rokom 1975-76 končí v Tehlianskej škole piaty ročník, ktorý bol odčlenený. V novom školskom roku budú žiaci navštevovať piaty ročník v škole vo Veľkom Ďure. Odčlenením piateho ročníka sa škola stala dvojtriednou a odchádza z nej aj učiteľka Oľga Sidorová, ktorá pre túto školu najviac urobila aj vo svojom voľnom čase.

Po mnohých obetavých rokoch odchádza dňa 10. júna 1984 riaditeľ školy Pavol Svobodník do zaslúžilého odpočinku. Patrí mu naša vďaka.

Prvého júla 1984 riaditeľstvo školy prevzala Magdaléna Žigraiová. Na školu nastúpila nová učiteľka A. Lieskovská. Od tohto obdobia na škole pracovali nasledovní učelia: Ján Szabo, A. Gašparová, Mária Villemová. Po ukončení školského roku 1990-91 odchádza z funkcie riaditeľky školy pani Žigraiová, na dôchodok. Riaditeľkou pre nový školský rok sa stáva p. Sláviková, ktorá po dvoch rokoch odchádza a novou riaditeľkou sa stáva p. Villémová, ktorá pôsobí v tejto funkcii dodnes.

Materská škola

Podľa zápisov v kronike bola materská škola v Tehle založená 1. februára 1949. Umiestnená bola v jednej miestnosti pri národnej škole (dolnej). Potom ju preložili do miestnosti bývalého hostinca, odtiaľ na miesto pri MNV. Učiteľkami boli Estera Jančová, Emília Bandziová, Angela Danášová, Angela Nagyová. Pestúnkou bola od založenia Magdaléna Gažová.

Celodenný útulok pri tejto škole bol založený v roku 1950, ktorý zanikol v roku 1951 pre malý počet detí zamestnaných matiek. Od založenia útulku sa pestúnkou stala Mária Klimantová. Riaditeľkou sa v tomto roku stala Terézia Svobodníková.

Po 35. rokoch statočnej a svedomitej práce s deťmi našich občanov sa dňa 14. októbra 1986 rozhodla odísť do dôchodku Terézia Svobodníková, ktorá za sebou zanechala kus statočnej práce.

Od januára 1987 funkciu riaditeľky materskej školy prevzala Alžbeta Bombiczová. V tomto roku bola daná do prevádzky jedáleň pre ZŠ, deti MŠ sa stravujú samostatne v jedálni MŠ.

Školským rokom 1999/2000 končí pôsobenie Alžbety Bombiczovej vo funkcii riaditeľky škôlky. Po úspešných a náročných pôsobeniach v tejto funkcii pani Bombiczová odchádza do dôchodku. Za vykonanú prácu jej patrí naše poďakovanie. Na uvoľnené miesto riaditeľky nastupuje Dana Fríbertová a na miesto učiteľky nastupuje pani Mészárošová.

Organizácie

Telovýchovná jednota

Futbal má i v našej obci tradície a ďalekosiahle korene.

Bolo to v roku 1932, keď si dedinská mládež založila dobrovoľnú telovýchovnú jednotu. Medzi zakladajúcich členov ako i hráčov v prvopočiatkoch patrili: Dirigáč Koloman, Engel František, Fránik Gejza, Gažo Alexander, Kiss Vojtech, Kúti Július, Krachtus Vojtech, Kapitán Karol, Kosiba Dezider, Maďar Ladislav, Németh Ondrej, Németh František, Šári Štefan, Šári Peter, Varga Viktor, Vičuk Ján, Baranec Štefan, Drapák Štefan, Čenger František, Ehn František, Ehn Ladislav, Gál Viliam, Halaši Jozef, Hajdu Jozef, Klimant Štefan, Kálnay Árpád, Kutka Ludovít, Kozma Štefan, Michela Juraj, Šimonyi Ján, Šimonyi Jozef, Hirner Imrich, Levák Ernest, Biric Gabriel. Územné zmeny, ktoré postihli všetky zložky spoločenského, politického a kultúrneho života postihli aj telovýchovnú jednotu. Obec Tehla patrila do Vrábelského okresu. Po územnej reorganizácii okresov v roku 1960 prešla obec i s futbalovým mužstvom do okresu Levice. V rokoch 1965 - 66 nastali v organizácii organizačné a finančné ťažkosti. Futbalové mužstvo

prestalo fungovať na dlhých šesť rokov. Na jeseň roku 1972 sa z nadšenia a chuti pripraviť pre zdatnú mládež určité športové podmienky vytvoril prípravný výbor na obnovenie futbalového mužstva v nasledovnom zložení:

Baranec Štefan – predseda MNV

Berník Ladislav – pomocný tréner TJ

Drapák Štefan – tajomník MNV

Kysučán Zoltán – tréner TJ

Klement Ladislav – podpredseda TJ

Lukács František – predseda SZM

Németh Ladislav – predseda TJ

Németh František – zdravotník

Šári Štefan – podpredseda SZM

Začal sa masový nábor nových členov. Počet členov v tomto období dosiahol sedemdesiat. Začiatky založenej TJ neboli ľahké. Jej členovia a funkcionári sa museli najprv postarať o základné vybavenie hráčov a potrebný materiál, preto organizovali rôzne brigády pri zbere druhotných surovín. V lete pomáhali v JRD pri žatve a stohovaní slamy. Za získané peniaze si mohli nakúpiť potrebné vybavenie pre hráčov. Na jar roku 1973 sa mužstvo zaradilo do súťaže mimoriadne bez bodovania. Na jeseň sa riadne zapojilo do súťaže v VI. triede. Po roku nastúpili do III. triedy. V roku 1974 boli v okresnej súťaži tri mužstvá: žiakov, dorastencov a dospelých. Dobré futbalové výsledky inšpirovali funkcionárov započať výstavbu šatní. Za pomoci MNV na čele s pánom Baranecom, Semenánskym štátnym majetkom, neodmysliteľne s miestnym JRD₂ sa toto dielo začalo realizovať a nadobúdať konkrétnu podobu. Svojou brigádnickou aktivitou pomáhali i nadšenci a hráči futbalu.

Keď si zalistujeme v štatistike mužstva, zistíme, že v rokoch 1945-80 sa v mužstve vystriedalo 85 hráčov. V roku 1982 mala organizácia 40 registrovaných hráčov. Za celé 50 ročné obdobie mužstvo odohralo 1 500 zápasov s účasťou asi 200 000 divákov. Prvého augusta 1982 sa uskutočnili oslavy 50. výročia založenia futbalu v Tehle.

Najvytrvalejším členom a predsedom futbalového oddielu bol Ladislav Németh, ktorý túto funkciu vykonával 19 rokov. Po 20. rokoch sa telovýchovná jednota rozpadla pre nedostatok hráčov.

Zväz požiarnej ochrany

Obec vlastnila požiarnu zbrojnicu na mieste súčasného parku. Po rozhodnutí národného výboru vybudovať na tomto mieste park sa táto budova rozobrala.

Na jar roku 1957 obec obdržala od okresu finančnú výpomoc vo výške 30 000,- Kčs na vybudovanie novej požiarnej zbrojnice. Výstavba sa započala, ale práce sa vykonávali svojpomocne. Výstavba sa predlžovala a ukončená bola v osemdesiatych rokoch. V roku 1952 ručnú požiarnu striekačku nahradila nová motorová. Neskoršie pribudla i druhá striekačka. Požiarne družstvo bolo vybavené kompletným výstrojom. Pre rýchlejší zásah družstva bolo zakúpené motorové vozidlo V3S. V 90. rokoch starosta obce Július Kiss zabezpečil cisternové požiarne vozidlo, ktoré už rýchlo a spoľahlivo dokáže eliminovať vzniknutý požiar.

O chod organizácie sa starali Németh Ondrej, Baranec Jozef, Balog Jozef, Uhrin Július st., Németh Ladislav, Uhrin Július ml.

Ostatné organizácie

Mládež bola združená v **Socialistickom zväze mládeže**. Ich činnosť bola rôznorodá, zameraná na potreby mladých ľudí. Predsedovia: Botka František, Murín Pavol, Klimant Ľudovít, Frániková Etela, Németh Ladislav, Ižóffová Eleonóra, Biric Gabriel, Husár Dušan, Kissová Magdaléna, Uhrin Július, Federičová Jolana.

Zväzarm – predsedovia tejto organizácie boli Petráš Jozef, Kolecsányi Viliam, Levák Ernest, Németh Ladislav, Rak Jozef.

Organizácia **Československý červený kríž** zabezpečovala humanitnú pomoc v prípade živelných pohrôm, pomoc starým ľuďom, ktorí sa už ťažko vedeli o seba postarať sami. Organizovala akcie darovania krvi. O jej chod sa v obci starali Németh František, Svobodníková Terézia, Klementová Imriška a Žigraiová Magdaléna.

V obci pôsobila tiež základná organizácia **Csemadok**, jej predstaviteľmi boli Klimant Tibor, Šári Štefan, Varga Alexander.

V obci pracovali ešte ďalšie organizácie, a to: **Zväz žien**, **Zväz chovateľov**, **Zväz záhradkárov**, **Zväz včelárov**, **Pol'ovnícke združenie**.

Mnohé z týchto organizácií zanikli pred rokom 1989 a ďalšie zmenou spoločenského a politického systému po novembri 1989.

Dejiny cirkvi

Kanonická vizitácia v roku 1755 udáva, že v Tehle bolo 104 dospelých katolíkov a 51 nedospelých. Reformovaných bolo 77 dospelých a nedospelých 24.

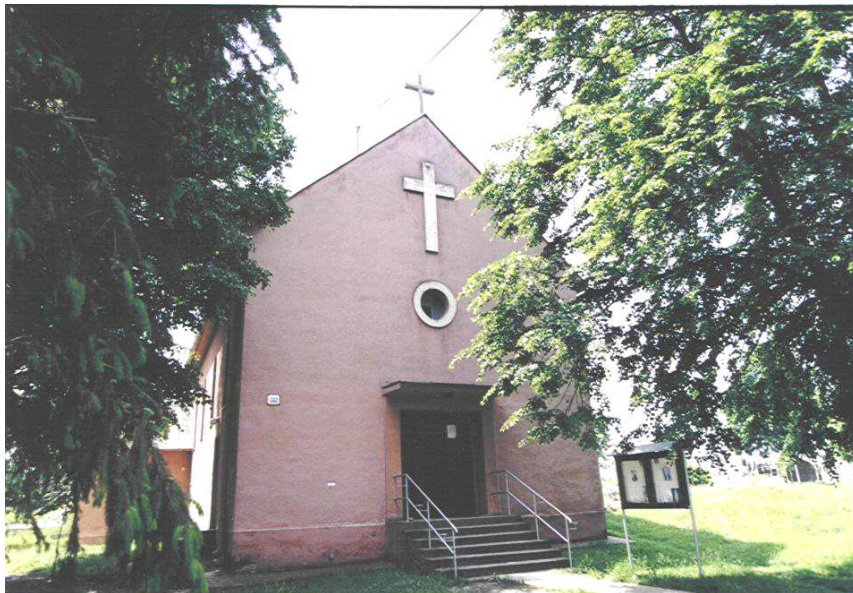
V roku 1799 bol postavený na cintoríne kríž.

Kanonická vizitácia v roku 1842 hovorí, že na filiálke Tehla, hoci kňaz bol proti tomu, rodičia posielajú svoje deti do kalvínskej školy.

Historické údaje od tohto roku po rok 1950 sa nepodarilo zistiť.

V zápisoch je ďalej možné zistiť, že ONV – cirkevné oddelenie vo Vrábľoch listom zo dňa 2. septembra 1950 zakázalo konanie bohoslužieb v škole. Odvtedy sa bohoslužby konali v súkromnom dome. Konali sa v druhú a štvrtú nedeľu v mesiaci o 8.00 hod. ráno. Od 23. februára do 3. marca 1947 sa konali tzv. ľudové misie v obci Tehla. Konal ich Anzelm Pekarovič z rehole Františkánov a jeho spoločník.

V roku 1955 sa začalo so stavbou kostola. V započatom diele sa pokračovalo i v nasledujúcom roku. Hoci kostol sa nepodarilo dokončiť na jeseň v roku 1956, predsa sa v ňom bohoslužby konali. Dňa 20. októbra 1957 sa oslávilo požehnanie kostola. Požehnal ho Mgr. Ján Hanzlík, dekan a farár z Komjatíc.

Kostol je zasvätený Ružencovej Panne Márii. Výročie požehnanja kostola sa slávi tretiu októbrovú nedeľu.

Na výstavbe kostola sa najviac podieľali Černák Viliam, Fránik Gejza, Hara Koloman, Žigmund Berník st..

Kostolným otcom sa stal Žigmund Berník, kostolníkom Pavol Čenger. Dr. Dezider Gál, sám evanjelik reformátskeho vyznania, venoval veľký nástenný obraz Ružencovej Panny Márie , ktorý v kostole visí dodnes.

Do roku 1996 tu pôsobil farár, dekan, kanonik Štefan Dekan. Po jeho smrti na jeho miesto prichádza ThMgr. Milan Ivánek, ktorý slúži sväte omše dodnes.

V strede obce stála drevená zvonica. Táto však rozmachom automobilovej dopravy začala prekážať, preto v roku 1964 bola premiestnená na cintorín. Vo zvonici sú dva zvony.

V roku 1969 bolo sčítanie ľudu . Podľa tohto sčítania naša obec mala 509 katolíkov a 183 reformovaných.

V roku 1971 sa pre kostol zadovážili nové cirkevné rúcha, pretože doterajšie už neboli vyhovujúce.

V roku 1972 bol Peter Izsóff menovaný najdôstojnejšou cirkevnou vrchnosťou za kostolného otca. Rok 1973 prináša ďalšiu zmenu. Prestavuje sa oltár, ktorý bol na bočnej strane, tvárou k veriacim.

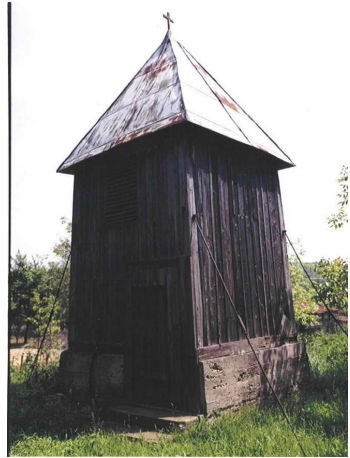
V roku 1984 sa v kostole previedla nová elektrická inštalácia, zároveň sa zakúpili akumulčné kachle.

V roku 1986 sa previedla vnútorná oprava maľovky, ktorú za aktívnej pomoci veriacich opravil Július Izsóff. Nasledujúci rok bol pre veriacich opäť pracovný. Započalo sa s opravou vonkajšej fasády, strechy kostola, čo sa úspešne aj podarilo.

V roku 1997 sa previedla kompletná maľovka kostola.

V obci pôsobí aj reformátorská cirkev. Kostol, ktorý tu stojí, patrí medzi najstaršie budovy v obci, ak nie je aj najstaršou budovou. Nám sa z histórie tejto cirkvi nepodarilo zozbierať žiadne dokumenty, pretože materiály, ktoré zachytávali určitý historický vývoj, pri jednom požari zhoreli.

Vieme však toľko, že pomerne dlhé obdobie tu pôsobil farár Kiss Pál z Tekovských Lužian, ktorý sem dochádzal vykonávať bohoslužby. Od roku 1999 sem dochádza vykonávať bohoslužby farár Tóth Zoltán.

Dedinské zaujímavosti

V obci bol obecný pastier, ktorý pásol dobytok a ošípané možno povedať všetkým obyvateľom obce. Túto činnosť vykonával až do založenia JRD. Obecným pastierom bol Farkaš Jozef. Tento býval v spoločnom dome s obecným kováčom. Obecným kováčom bol Kolecsányi Gašpar. Hrobári – zvonári boli Botka Koloman, Čenger Pavol, Gál Viliam, L✓lei Július, L✓lei Oskar, Bielik Tibor st.. Pôrodná baba bola Kutiová-Hajduová Mária. Vedúce pošty a poštári boli Ťrgeová, Matušková Mária, Maďar Dominik, Matuška Štefan.

Obyvateľstvo

Vývoj obyvateľstva v rokoch:

1869 – 508 obyvateľov

1890 – 573

1910 – 750

1930 – 666

1950 – 797

1961 – 666

1970 – 753

1975 – 650

1976 – 653

1977 – 665

1978 – 670

1982 – 630

1991 – 578

Národnosti pri sčítaní obyvateľstva 1991

386 Slovákov

177 Maďarov

12 Rómov

2 Česi

1 Moravák

Prehľad osobností**Tehlianski richtári**

Botka János	od 08.05.1890
Galambos János	od 12.03.1891
Kiss István	od 10.03.1904
Simon Lajos	od 10.05.1912
Kiss István	od 18.01.1927
Zóلمي Sándor	od 12.07.1929
Kiss István	od 23.10.1929
Gaál András	od 12.05.1934
Izsóff András	od 14.06.1934
Gaál István	od 19.10.1934

Tehlianski predsedovia MNV:

Drapák Štefan	
Lukáč František	1954 – 1957
Drapák Štefan	1957 – 1960
Drapák Štefan	1960 – 1964
Baranec Štefan	1964 - 1971
Baranec Štefan	1971 – 1976
Baranec Štefan	1976 - 1985
MNV Veľký Ďur	1995 - 1990
Kiss Július	1990 – 1991

Tehlianski starostovia

Kiss Július	1991 – 1994
Kiss Július	1994 – 1998
Kiss Július	1998 – 2002

Symbody obce

Symbody obce sú erb, vlajka a pečat'.

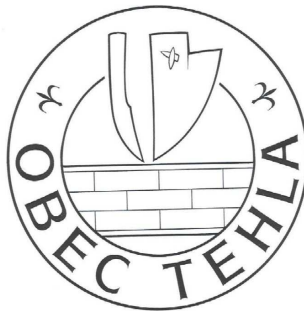
Erb má v dolnej tretine zeleného štítu široké červené tehlované zlatohnedé brvno, nad ním sklonené obrátené radlice- čerieslo a lemeš.

Vlajka pozostáva z piatich pozdĺžnych pruhov vo farbách zelenej, bielej, červenej, žltej a zelenej a ukončená je tromi cípmi.

Pečat' obce je okrúhla. V jej strede je vyobrazený erb obce. Okolo je do kruhu umiestnený nápis: OBEC TEHLA.

Pri obnove a konštituovaní obecných symbolov sa vychádzalo z analýzy obsahu historických pečatí obce. Odtlačky najstaršieho známeho pečatidla obce z 18. storočia sa zachovali na písomnostiach obce z rokov 1776 – 1785. V ich strede je typický, frekventovaný poľnohospodársky motív - čerieslo a lemeš. V záujme vytvorenia jedinečného a neopakovateľného symbolu obce, navrhovatelia erbu sa opreli o etymológiu názvu obce. Ten má starší pôvod, ktorý odráža skutočnosť, že sa v obci spracúvala hlina a formovali sa z nej výrobky pre stavebníctvo. Poľnohospodársky motív sa tak doplnil úzkym tehlovým múrom, čím sa erb obce stal aj hovoriacim symbolom. V heraldike hovoriace symboly predstavujú najcennejšiu skupinu erbov. V tejto podobe erb obce vychádza z historického symbolu obce a je obohatený o heraldickú figúru, ktorá ho robí jedinečným. Sfragistický rešerš a návrh erbu spracoval prof. Jozef Novák 21.03.2001. Výtvarné riešenie spracovala firma Signum v Dunajskej Lužnej. Obecné zastupiteľstvo schválilo symboly obce 07.05.2001, po predchádzajúcom kladnom stanovisku Heraldickej komisie Ministerstva vnútra SR.

Symbody obce Tehla sú zapísané v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou T – 85/2001.

Naši sponzori:

- Europalt, s.r.o., Tehla
- Prvá komunálna banka, a.s., Žilina
- Poľnohospodárske družstvo, Beša
- Vladimír Trubíni, Melek
- Čifárska pekáreň, s.r.o.
- Kudiaková
- Skačan

Ďakujeme všetkým občanom a rodákom, podnikateľom i organizáciám, cirkevným zborom v Tehle za akékoľvek príspevky, materiálnu a osobnú pomoc pri realizovaní podujatia 750. výročia prvej písomnej zmienky o obci Tehla a stretnutia rodákov obce.